

Müslüman mirasının yeniden keşfi: "1001 İcat"

Müze çıkışında "Vay be, yani aslında İtalya'nın, İspanya'nın modernleşmesini Müslümanlar sağlamış!" diye düşünürken buldum kendimi.

Alp Gökalp / Web özel

2010-02-16 15:37:46

Science Museum yani Bilim Müzesi, Londra'nın en genç, en enerjik müzelerinden birisidir. Yerli ve özellikle yabancı turistten yılın her sezonu ilgi görür. En terimlere dayalı, en komplike ve en "günlük hayatta bu ne işime yarayacak ki" sınıfına sokulabilecek bilimsel olguyu, formülü ya da düzeni rene, sese ve kokuya sarıp önünüze sunar, dokunup kendiniz keşfedebilin diye. İşte bu nedenle de çocuğunu kapan, onların bahanesiyle müzenin altını üstüne getirir, ellemelik yerini bırakmaz - ki zaten müzenin de peşinde olduğu "hands-on (dokunarak keşfetme) etkileşimi" de budur.

O yüzden "[1001 Inventions](#)" ("1001 İcat") başlıklı, "dünyamızın Müslüman mirasını keşfe davet eden sergiye doğru yol alırken çeşitli endişeler taşıdığımı itiraf etmeliyim. Öncelikle konu başlığı temelde ağır bir yapıya sahip olduğundan, sunumunda bir hareketlilik, orijinallik verilmediği takdirde hak ettiği ilgiyi göremeyebilirdi. Ayrıca eğer küratörlüğünü sadece bunu yapmak üzere atanmış bir "Beyaz İngiliz" yapmışsa, önlerinde kurk takla da atılsa gelenler "tamam temelleri Müslümanlar atmış, ama bugüne getiren de bizi" şeklinde sergiden ayrılrken, zaten kırılğan olan bir konu hiç olmaması gereken yerlere sürüklenebilirdi.

Ama gittim, yaşadım ve gördüm ve gönül rahathıyla söyleyebilirim ki, müze çıkışında "Vay be, yani aslında İtalya'nın, İspanya'nın modern hayata ulaşmasını Müslümanlar sağlamış" diye düşünürken buldum kendimi, adeta beynim yıkanmışçasına. Sadece yeni şeyler öğrenmek, yanlış bildiklerimi düzeltmekle kalmadım, "yaşamışlıktan / bıkınlıktan gelen bir isyan" ara başlığıyla bağlı olduğum Müslümanlık alemine uzun zamandır ilk kez sempati duydum; sergide geçen alelade biri değil de sergi sahibinin çok uzaktan akrabası olmanın verdiği kıvançla doldu içim.

Geçtiğimiz eylül ayında Toyotasa hisselerinin yüzde 65'ini satın alan Abdul Latif Jameel Foundation'ın sponsorluğunda düzenlenen sergi yedi ana başlıkta düzenlenmiş. Dağılım, 1- cezve, 2- çiçek aşısı şeklinde başlayıp devam etmiyor ve aslında gerçekten 1001 tane icat var mı tam olarak anlayamıyorsunuz, fakat olan kadarı, bilinçaltınızda tuttuğunuz ama önünüze parlak ambalajlarıyla gelerek sizi büyüledikleri için unuttuğunuz birçok metanın çekirdeğini tek bir sergide, bu kadar etkili bir şekilde anlatabildiğine göre, misyon tamamlanmış diyorsunuz icinizden.

Serginin girişinde bir camekana en yakışıklıysından bir 18. yüzyıl Türk palası oturtulmuş, gelen geçene selam etmek üzere parıl parıl parlıyor. Altına "ormanda on kaplan gücü"ne denk gelen şairane sözler yazılmış, "14. yüzyıla ait bir el yazmasından aktarılan efsaneye göre hareli ipek motifi bu palalar o kadar keskin ve kuvvetliymiş ki, o dönemde Avrupa'da kullanılan kılıçları tam ortadan ikiye ayırabiliyorlarmış." Sonrasında da serginin birçok yerinde Osmanlı'ya ve zmnen Türklere övgüler yağdırılmış. Mesela "Şehir" başlığı altında İbn-i Sina ve eserlerine, neredeyse diğer mimariye haksızlık edilmişçesine fazlasıyla yer verilmiş (gereksiz yere İbn-i Sina'nın bir zamanlar Hristiyan olduğu alt notu düşülerek).

Ama serginin asıl yıldızı 12. yüzyıl bilim adamı El-Cezeri... "Ev" başlığı altında hemen girişte yerleştirilen ve yazılı-şemalı, hem de bir video-animasyon şeklinde tarif edilmiş olmasına rağmen anlaması oldukça güç "Filli Saat"ın önünde uzunca bir süre geçiriyor insanlar. Sonrasında "Okul" ve "Pazar" başlıklarının hemen gerisindeki büyük ekranda gösterilen "Library of Secrets" ("Sırlar Kütüphanesi") adlı kısa filmde Sir Ben Kingsley tarafından canlandırılan El-Cezeri, bir grup öğrenciyi Harry Potter'vari bir maceraya sürüklüyor.

Serginin tamamına işlenmiş, "günümüzün lüks olarak değerlendirilebilecek metalarnı biz bin yıl önce tedarige sunmuşuk, siz ne diyorsunuz?" temasına hayranlık duymadan edemiyorsunuz. Enerji tasarrufu mu? Aln size avlulu evler. Spa mı? Aln size hamamlar. Astronot mu? Aln size Evliya Çelebi (yaşayıp görmek gerek) diye bağıyor sergi adeta. Keza günümüz dillerine Müslümanlığın katkısını gösteren ışıklı sözlük tablosu da - özellikle "İngilizlerin tutmayı en çok sevdiği takım" olan Arsenal'in adının Arapça'dan gelmesi - ziyaretçileri ziyadesiyle büyülüyor. Süpermarketlerde "Greek Yoghurt" ("Yunan Yoğurdu") diye satılan yoğurdun adının Türkçe'den gelmiş olduğunu açıklayan tabelayı oradan koparıp fotokopisini çekip her evin kapısının altından atma hissiyatı yaşıyorum bir an için.

Ziyaretçiler son olarak Hezarfen Ahmet modelinin önünde "hatıralık" çektirdikten sonra kola, su yerine Topkapı Sarayı yapbozu, Fil Saati anahtarlığının filan sıralandığı makineye doğru yöneliyorlar. Topkapı Sarayı'nın köhne dükkanındaki sunumla karşılaştırmadan geçemiyorum, pırl pırl parlayan yapbozların 10 pound'a satıldığını görürüm.

Kısaca damakta hoş bir tad bırakan bir sergiydi. Londra'ya yolu düşenlerin gününü güzelleştireceğine, konuyla ilgili görüşlerine farklı bir bakış açısı katacağına inanıyorum.

21 Ocak - 25 Nisan 2010 tarihleri arasında Londra Bilim Müzesi'nde gösterimde kalacak "Müslümanlığın 1001 İcatı" sergisini daha ikinci haftasında 15 bin kişinin ziyaret ettiği söyleniyor.